

Mišljenja učitelja/nastavnika o pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi

UDK: 316.644:371.279.7

Stručni članak

Primljeno: 22. 9. 2012.

Mr. Nikola Margetić¹

IV. osnovna škola, Bjelovar
nikola.margetic@skole.hr

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti mišljenja učitelja razredne i predmetne nastave u osnovnoj školi kao i nastavnika u srednjoj školi o „Pravilniku o načinima, postupcima, i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi“. Istraživanje je pokazalo da neke odredbe iz Pravilnika učitelji razredne nastave pozitivnije procjenjuju što se može pripisati posebnosti koja se odnosi na fleksibilnije radno vrijeme, dok ostali ispitanici ne uživaju tu mogućnost. Iako ispitanici u cjelini pozitivno procjenjuju važeći Pravilnik, osjeća se potreba za većom participacijom u izradi istoga (i sličnih pravilnika) te u nešto većoj autonomiji u provođenju samog vrednovanja.

Ključne riječi: vrednovanje, pravilnik, učitelji, nastavnici, učenici, osnovna škola, srednja škola

¹ Nikola Margetić diplomirao je i magistrirao na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Područje profesionalnog i znanstvenog interesa vezano mu je uz područja metodike glazbene kulture, metodike hrvatskog jezika te školske dokimologije iz kojih piše i objavljuje radove. Izlagao je na Međunarodnim konferencijama za napredna i sustavna istraživanja.

Uvod

Vrednovanje je sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima, a sastavnice su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje. Samim tim, definicija sugerira da je problem vrednovanja doista složen i, slobodno se može reći, zahtjevan proces kojega sve više promatraju „pod povećalom“ svi sudionici procesa odgoja i obrazovanja. Zanimljivo se čini vidjeti kako taj osjetljivi dio nastavnog kurikulumu i pravila o njegovoj primjeni procjenjuju sami provoditelji, a to su učitelji i nastavnici.

Bujas još 1937. godine govori o ocjeni koja nije pouzdano mjerilo za stvarni uspjeh učenika. On, također, izražava nadu da će napredak znanosti donijeti reformu i naći nova rješenja u tehnici školskog ocjenjivanja. Način ocjenjivanja iz vremena pisanja ovog rada i današnji model ocjenjivanja gotovo su identični i izgleda da nije napravljen nikakav pomak. Strugar (1988.) spominje da kvaliteta ocjene općeg uspjeha ovisi o kvaliteti praćenja napredovanja učenika tijekom nastavne godine. Matijević (2011.), govori da uz školsku ocjenu treba vezati analizu zadovoljstva učenika sobom i školom, jer iz škola trebaju izlaziti zadovoljniji budući građani. Nadalje ističe da je na kraju svakog tromjesečja ili polugodišta korisno analizirati dodijeljene ocjene zbog ujednačavanja kriterija ocjenjivanja sintetičkim modelom na skali od pet stupnjeva. Shalaway (1998.) ističe da je ocjenjivanje usko vezano uz praćenje, odnosno to je proces koji traje i prije, i tijekom, i nakon nastavnih jedinica i ocjenjivanja. Da dobro ocjenjivanje koristi višestruke metode ističu Rudner i Schafer (2002.).

Dugo čekani pravilnik vezan svojom problematikom za vrednovanje učenika konačno je ugledao svjetlo dana. Početkom školske godine 2010./11. ministar donosi Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi. Budući da je vrednovanje element nastavnog kurikulumu koji najviše zaokuplja pažnju učenika, roditelja, ali i učitelja, te je, moglo bi se slobodno reći najosjetljivije područje nastavnog rada, našlo se shodnim ispitati mišljenja o gore navedenom i važećem Pravilniku. U važećem Pravilniku odredbe su konciznije, ne odnose se toliko na obveze roditelja, a nisu toliko detaljne ni u određivanju pisanja pisanih provjera u određene dane.

Istraživanje vezano za problematiku ove vrste napravio je Jelavić (1997). U tom istraživanju nastavnici su prema Pravilniku donesenom 1995. godine bili u cjelini kritičniji u odnosu na neke odredbe pravilnika. Pojedine odredbe pravilnika prihvaćali su u visokom stupnju, što je autora dovelo do zaključka da je primjena ovakvih instrumenata mnogo osjetljivija nego što to izgleda. Grupa autora (Buljubašić Kuzmanović,

Kavur i Perak, 2010.) ispitivala je stavove učitelja o ocjenjivanju u osnovnim školama. Došli su do zaključka da pravilnik o ocjenjivanju treba osuvremeniti i da je nužan razvoj novih pristupa i naguća vezanih za suvremenu školu, nastavu i učenje.

Metodologija istraživanja

2.1. Predmet i cilj istraživanja

Predmet ovog istraživanja je „Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi“. Cilj istraživanja je utvrđivanje razlika u mišljenjima o Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi donesenom 2010. godine između učitelja razredne i predmetne nastave i nastavnika iz srednjih škola.

2.2 Zadaci

1. Utvrditi postoji li statistički značajna razlika u mišljenjima prema pojedinim stavkama iz Pravilnika o ocjenjivanju između učitelja i nastavnika s obzirom na njihovo područje rada.

2. Utvrditi postoji li statistički značajna razlika u mišljenjima o Pravilniku između učitelja i nastavnika s obzirom na njihovo područje rada

Metoda

3.1. Uzorak

U ispitivanju je sudjelovalo 207 učitelja osnovnih škola i nastavnika srednjih škola s područja grada Bjelovara (Tablica 1).

Tablica 1. Prikaz broja ispitanika s obzirom na područje rada

Područje rada	N	%
OŠ – razredna nastava	54	26,09
OŠ – predmetna nastava	71	34,30
Srednja škola	82	39,61
Ukupno	207	100,00

Kao što vidimo iz Tablice 1 u istraživanju je sudjelovalo najviše nastavnika srednjih škola (N=82), a najmanje učitelja razredne nastave (N=54). U istraživanju je sudjelovao 71 učitelj predmetne nastave.

3.2. Instrument

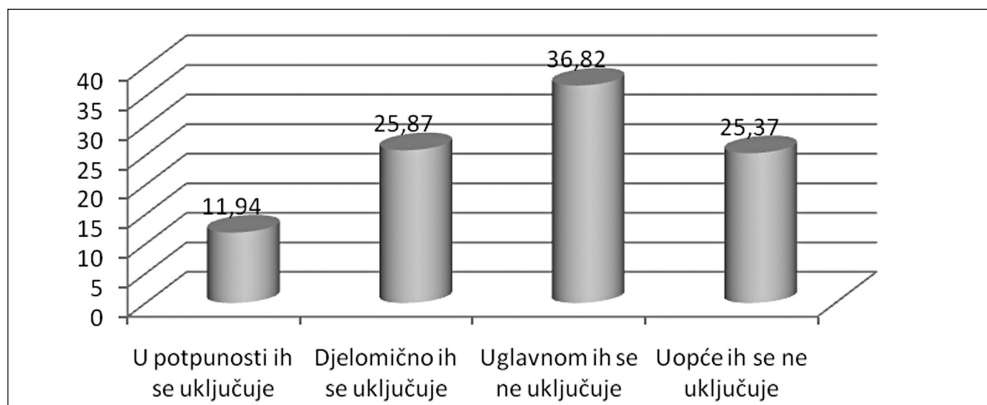
Upitnik za ispitivanje sastavljen je na temelju proučavanja Pravilnika o vrednovanju. Na početku se od učitelja traže podaci o području rada, dosadašnjem proučavanju Pravilnika, te ih se pita za mišljenje o razini uključenosti učitelja/nastavnika u izradu takvih i sličnih Pravilnika (ukupno 4 pitanja). Nakon toga je 13 tvrdnji za ispitivanje mišljenja o Pravilniku (tvrdnje su odabrane prema ranijem istraživanju (Jelavić, 1997.). Zadatak ispitanika je izraziti svoje slaganje sa svakom tvrdnjom na Likertovoj skali od 5 stupnjeva (1 – uopće se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem). Ispitanici trebaju zaokružiti samo jedan broj.

3.3. Postupak

Vrijeme popunjavanja je oko 15 minuta. Na početku ispitivanja učiteljima / nastavnicima je objašnjena svrha ispitivanja i zajamčena im je anonimnost.

Rezultati i njihova interpretacija

Više od polovice ispitanika (56,86%) proučilo je novi Pravilnik o ocjenjivanju. Oko 3% ispitanika izjavilo je da do dana provođenja istraživanja nisu proučili Pravilnik, a oko 40% ispitanika je djelomično proučilo Pravilnik. Većina (47%) ih smatra da se stanje vrednovanja rada učenika nije značajno promijenilo u odnosu na ranije stanje. Oko 36% ispitanika smatra da se primjenom novog Pravilnika poboljšalo stanje vrednovanja učenika, dok njih 17% smatra da se u odnosu na ranije, trenutno stanje vrednovanja učenika pogoršalo. Također, većina učitelja/nastavnika smatra da ih se ne uključuje u izradu pravilnika ove vrste (Slika 1).

Slika 1: Grafički prikaz postotka ispitanika s obzirom na njihovo mišljenje o uključenosti u izradu Pravilnika (N=201)

Tablica 2. Prikaz deskriptivnih podataka tvrdnji kojima se utvrđuje stav prema Pravilniku

Tvrdnja	N	M	SD
Usmeno provjeravanje i ocjenjivanje učenika može se provoditi na svakome nastavnom satu bez obveze najave i, u pravilu ne smije trajati dulje od 10 minuta po učeniku.	207	4,3	0,99
U danu kada piše pisanu provjeru, učenik može biti usmeno provjeravan samo iz jednoga nastavnoga predmeta, odnosno iz dva nastavna predmeta ako taj dan nema pisanih provjera. Datum svake usmene provjere mora biti unesen u rubriku bilježaka.	206	4,1	1,08
Obrazovna postignuća iz kratkih pisanih provjera se, u pravilu, upisuju u rubriku za bilješke u imeniku.	207	2,9	1,40
U jednome danu učenik može pisati samo jednu pisanu provjeru, a u jednome tjednu najviše četiri pisane provjere.	207	3,9	1,18
Nakon pisane provjere s neočekivanim postignućem učenika, učitelj/nastavnik treba utvrditi uzroke neuspjeha i ponoviti pisanu provjeru. O dogovorenom treba obavijestiti razredniku i stručnu službu škole.	207	3,1	1,35
Prije ponavljanja pisane provjere, učitelj/nastavnik je dužan organizirati dopunsku nastavu.	203	2,6	1,38
Okvirni vremenik pisanih provjera je školski dokument koji je svaka škola dužna imati za tekuću školsku godinu.	207	3,1	1,50
Škola je dužna do kraja trećega tjedna nastave u svakom polugodištu javno objaviti vremenik pisanih provjera za sve razredne odjele na oglasnoj ploči ili mrežnoj stranici škole.	207	2,7	1,43
Zaključna ocjena iz nastavnoga predmeta na kraju nastavne godine ne mora proizlaziti iz aritmetičke sredine upisanih ocjena, osobito ako je učenik pokazao napredak u drugom polugodištu.	206	4,4	0,96
Učitelj/nastavnik svakog nastavnoga predmeta je na početku i tijekom školske godine dužan upoznati učenike, razrednika te pedagoga, psihologa i stručnjaka edukacijsko – rehabilitacijskog profila s elementima ocjenjivanja, kao i s načinima i postupcima vrednovanja.	207	3,7	1,23
U prvome polugodištu prvoga razreda osnovne škole učitelj prati učenikova postignuća, ali ga ne ocjenjuje brojčano, nego ga odgojno – obrazovnim postupcima i mjerama potiče i priprema na vrednovanje i ocjenjivanje njegova uspjeha u daljnjem školovanju.	197	3,9	1,27
Ocijenjeni pisani rad te druge vrste radova, učitelj/nastavnik je dužan dati učeniku na uvid i čuvati u školi do kraja školske godine.	207	4,4	0,96
Roditelj/i ima/imaju pravo na pisane i usmene predstavke (primjedbe, komentare i sugestije) o vrednovanju učenika koje podnosi/e ravnatelju i/ili vijeću roditelja.	207	3,3	1,31

Deskriptivni podaci za tvrdnje kojima se utvrđuje stav prema pojedinim odredbama Pravilnika o ocjenjivanju prikazani su u Tablici 2.

Ispitanici se u najvećoj mjeri slažu s tvrdnjama 9 (Zaključna ocjena iz nastavnoga predmeta na kraju nastavne godine ne mora proizlaziti iz aritmetičke sredine upisanih ocjena, osobito ako je učenik pokazao napredak u drugom polugodištu), 12 (Ocijenjeni pisani rad te druge vrste radova, učitelj/nastavnik je dužan dati učeniku na uvid i čuvati u školi do kraja školske godine) i 1 (Usmeno provjeravanje i ocjenjivanje učenika može se provoditi na svakome nastavnom satu bez obveze najave i, u pravilu ne smije trajati dulje od 10 minuta po učeniku), a najmanje s tvrdnjama br. 6 (Prije ponavljanja pisane provjere, učitelj/nastavnik je dužan organizirati dopunsku nastavu), br. 8 (Škola je dužna do kraja trećega tjedna nastave u svakom polugodištu javno objaviti vremenik pisanih provjera za sve razredne odjele na oglasnoj ploči ili mrežnoj stranici škole) i br. 3 (Obrazovna postignuća iz kratkih pisanih provjera se, u pravilu, upisuju u rubriku za bilješke u imeniku).“

4.1 Ispitati postoje li statistički značajne razlike u mišljenju prema pojedinim stavkama iz Pravilnika između učitelja i nastavnika s obzirom na njihovo područje rada.

U Tablici 3 nalazi se pregled svih odabranih odredbi iz Pravilnika učenika, zajedno s frekvencijama stupnja slaganja sa pojedinom stavkom na ponuđenoj ljestvici.

Više od polovice ispitanika (52,66%) u potpunosti se slaže sa stavkom “Usmeno provjeravanje i ocjenjivanje učenika može se provoditi na svakome nastavnom satu bez obveze najave i, u pravilu ne smije trajati dulje od 10 minuta po učeniku.“, dok se samo 4 ispitanika nije uopće složilo sa tom stavkom. S odredbom „Zaključna ocjena iz nastavnoga predmeta na kraju nastavne godine ne mora proizlaziti iz aritmetičke sredine upisanih ocjena, osobito ako je učenik pokazao napredak u drugom polugodištu.“ se također slaže više od polovice ispitanika, kao i s odredbom „Ocijenjeni pisani rad te druge vrste radova, učitelj/nastavnik je dužan dati učeniku na uvid i čuvati u školi do kraja školske godine.“. Oko 5% ispitanika izjavilo je da se ne slaže sa navedene dvije odredbe. Većina ispitanika složilo se sa odredbama “U danu kada piše pisanu provjeru, učenik može biti usmeno provjeravan samo iz jednoga nastavnoga predmeta, odnosno iz dva nastavna predmeta ako taj dan nema pisanih provjera. Datum svake usmene provjere mora biti unesen u rubriku bilježaka.“ i „U prvome polugodištu prvoga razreda osnovne škole učitelj prati učenikova postignuća, ali ga ne ocjenjuje bročano, nego ga odgojno – obrazovnim postupcima i mjerama potiče i priprema na vrednovanje i ocjenjivanje njegova uspjeha u daljnjem školovanju“.

Najviše ispitanika izrazilo je svoje neslaganje sa odredbom „Škola je dužna do kraja trećega tjedna nastave u svakom polugodištu javno objaviti vremenik pisanih

Tablica 3. Prikaz frekvencija tvrdnji kojima se utvrđuje stav prema Pravilniku

Odredba Pravilnika – tvrdnja	Opće se ne slažem	Ne slažem se	Ne znam, nisam siguran	Slažem se	U potpunosti se slažem	Ukupno
Usmeno provjeravanje i ocjenjivanje učenika može se provoditi na svakome nastavnom satu bez obveze najave i, u pravilu ne smije trajati dulje od 10 minuta po učeniku.	f 4 % 1,93	13 6,28	19 9,18	62 29,95	109 52,66	207
U danu kada piše pisanu provjeru, učenik može biti usmeno provjeravan samo iz jednog nastavnoga predmeta, odnosno iz dva nastavna predmeta ako taj dan nema pisanih provjera. Datum svake usmene provjere mora biti unesen u rubriku bilježaka.“	f 5 % 2,42	21 10,14	22 10,63	67 32,37	91 43,96	206
Obrazovna postignuća iz kratkih pisanih provjera se, u pravilu, upisuju u rubriku za bilješke u imeniku.	f 42 % 20,29	47 22,71	36 17,39	46 22,22	36 17,39	207
U jednome danu učenik može pisati samo jednu pisanu provjeru, a u jednome tjednu najviše četiri pisane provjere.	f 15 % 7,25	12 5,80	30 14,49	72 34,78	78 37,68	207
Nakon pisane provjere s neočekivanim postignućem učenika, učitelj/nastavnik treba utvrditi uzroke neuspjeha i ponoviti pisanu provjeru. O dogovorenom treba obavijestiti razredniku i stručnu službu škole.	f 32 % 15,46	45 21,74	40 19,32	51 24,64	39 18,84	207
Prije ponavljanja pisane provjere, učitelj/nastavnik je dužan organizirati dopunsku nastavu.	f 61 % 29,47	43 20,77	39 18,84	36 17,39	24 11,59	203

Odredba Pravilnika – tvrdnja	Upće se ne slažem	Ne slažem se	Ne znam, nisam siguran	Slažem se	U potpunosti se slažem	Ukupno
Okvirni vremenik pisanih provjera je školski dokument koji je svaka škola dužna imati za tekuću školsku godinu.	f 47 % 22,71	34 16,43	32 15,46	45 21,74	49 23,67	207
Škola je dužna do kraja trećega tjedna nastave u svakom polugodištu javno objaviti vremenik pisanih provjera za sve razredne odjele na oglasnoj ploči ili mrežnoj stranici škole.	f 64 % 30,92	37 17,87	38 18,36	40 19,32	28 13,53	207
Zaključna ocjena iz nastavnoga predmeta na kraju nastavne godine ne mora proizlaziti iz aritmetičke sredine upisanih ocjena, osobito ako je učenik pokazao napredak u drugom polugodištu.	f 8 % 3,86	4 1,93	9 4,35	59 28,50	126 60,87	206
Učitelj/nastavnik svakog nastavnoga predmeta je na početku i tijekom školske godine dužan upoznati učenike, razrednika te pedagoga, psihologa i stručnjaka edukacijsko – rehabilitacijskog profila s elementima ocjenjivanja, kao i s načinima i postupcima vrednovanja.	f 16 % 7,73	22 10,63	34 16,43	71 34,30	64 30,92	207
U prvome polugodištu prvoga razreda osnovne škole učitelj prati učenikova postignuća, ali ga ne ocjenjuje brojčano, nego ga odgojno – obrazovnim postupcima i mjerama potiče i priprema na vrednovanje i ocjenjivanje njegova uspjeha u daljnjem školovanju.	f 18 % 8,70	7 3,38	34 16,43	47 22,71	91 43,96	197
Ocijenjeni pisani rad te druge vrste radova, učitelj/nastavnik je dužan dati učeniku na uvid i čuvati u školi do kraja školske godine.	f 7 % 3,38	4 1,93	15 7,25	52 25,12	129 62,32	207
Roditelj/i ima/imaju pravo na pisane i usmene predstavke (primjedbe, komentare i sugestije) o vrednovanju učenika koje podnosi/e ravnatelju i/ili višeu roditelja.	f 24 % 11,59	33 15,94	51 24,64	49 23,67	50 24,15	207

Tablica 4. Prikaz frekvencija i značajnosti razlika u mišljenju prema odredbi „Obrazovna postignuća iz kratkih pisanih provjera se, u pravilu, upisuju u rubriku za bilješke u imeniku“ s obzirom na područje rada ispitanika

Područje rada	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Ne znam, nisam siguran	Slažem se	U potpunosti se slažem
OŠ razredna nastava (N=54)	6	10	8	13	17
OŠ predmetna nastava (N=71)	19	20	10	13	9
Srednja škola (N = 82)	17	17	18	20	10

$$\chi^2 = 15,93; p < 0,05$$

provjera za sve razredne odjele na oglasnoj ploči ili mrežnoj stranici škole.“ Više od 30% ispitanika uopće se ne slaže, a oko 18% uglavnom se ne slaže sa ovom odredbom dok je samo nešto više od 20% ispitanika izrazilo pozitivno mišljenje prema navedenoj odredbi. Više od 50% ispitanika smatra da učitelj/nastavnik nije dužan organizirati dopunsku nastavu, prije ponavljanja pisane provjere („Prije ponavljanja pisane provjere, učitelj/nastavnik je dužan organizirati dopunsku nastavu.“).

Iz Tablice 3 vidljivo da su kod većine ostalih stavki frekvencije ispitanika podjednako raspoređene s obzirom na stupanj slaganja sa pojedinim odredbama.

Kako bismo ispitali postoje li statistički značajne razlike u mišljenju o pojedinim odredbama iz Pravilnika s obzirom na područje rada učitelja i nastavnika, testirali smo značajnost razlika između frekvencija H_i – kvadrat testom. Utvrdili smo statistički značajne razlike u mišljenju učitelja s obzirom na područje rada prema četiri stavke iz Pravilnika, čije su frekvencije i stupanj značajnosti prikazani u sljedećim tablicama (Tablica 4 – Tablica 7).

Iz Tablice 4 vidimo da se najveća razlika u mišljenju o navedenoj odredbi nalazi između učitelja razredne nastave u odnosu na učitelje predmetne nastave i nastavnike zaposlene u srednjim školama.

Samo 6 učitelja razredne nastave uopće se ne slaže, a njih 10 uglavnom se ne slaže sa navedenom odredbom, dok se znatno veći broj učitelja predmetne nastave (N=19 i N=20) i nastavnika srednjih škola (N=17 i N=17) uopće i uglavnom ne slaže sa istom odredbom. Kao što je vidljivo iz Tablice 4 dobiveni H_i – kvadrat ($\chi^2 = 15,93; p < 0,05$) statistički je značajan, što znači da postoji statistički značajna razlika u mišljenju prema odredbi vezanoj za kratke pisane provjere između učitelja s obzirom na njihovo područje rada. Ovakvi rezultat mogao bi se pripisati fleksibilnijem radnom

Tablica 5. Prikaz frekvencija i značajnosti razlika u mišljenjima prema odredbi „Nakon pisane provjere s neočekivanim postignućem učenika, učitelj/nastavnik treba utvrditi uzroke neuspjeha i ponoviti pisanu provjeru. O dogovorenom treba obavijestiti razrednika i stručnu službu škole“ s obzirom na područje rada ispitanika

Područje rada	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Ne znam, nisam siguran	Slažem se	U potpunosti se slažem
OŠ razredna nastava (N=47)	3	3	10	15	16
OŠ predmetna nastava (N=54)	11	16	10	11	6
Srednja škola (N = 63) $\chi^2 = 19,93$; $p < 0,05$	18	24	19	10	2

$\chi^2 = 19,93$; $p < 0,05$

vremenu koje imaju učitelji razredne nastave u odnosu na ostale nastavnike. Naime, učitelji razredne nastave su u prosjeku 4 do 5 sati na dan sa svojim učenicima, dok je to u slučaju učitelja predmetne nastave i profesora u srednjim školama izrazito drugačije. Oni sa svojim učenicima provedu (u nemalom broju slučajeva) 1 do 2 sata na tjedan i analogno tome im ostaje manje vremena za sve pa tako i za vrednovanje.

Iz Tablice 5 vidimo da se najveća razlika u mišljenju prema navedenoj odredbi stručna nalazi između učitelja razredne nastave u odnosu na učitelje predmetne nastave i nastavnike zaposlene u srednjim školama.

Sa navedenom odredbom neslaganje je izjavilo svega 6 učitelja razredne nastave, dok se sa istom tvrdnjom znatno veći broj učitelja predmetne nastave (N=27) i nastavnika srednjih škola (N=32) nije složilo. Sukladno tome sa istom tvrdnjom se u potpunosti slaže 16 učitelja zaposlenih u razrednoj nastavi, dok je takvog mišljenja samo 6 učitelja predmetne nastave i 2 nastavnika srednje škole. Kao što je vidljivo iz Tablice 5 dobiveni Hi – kvadrat (Hi kvadrat = 19,93; $p < 0,05$) statistički je značajan, što znači da postoji statistički značajna razlika u mišljenju prema odredbi vezanoj za ponavljanje pisane provjere između učitelja s obzirom na područje rada. Opet bi se ovakav rezultat mogao pripisati fleksibilnijem radnom vremenu učitelja razredne nastave kojima ostaje više prostora i mogućnosti da provjeru ponove.

Iz Tablice 6 vidimo da se najveća razlika u mišljenju prema navedenoj odredbi nalazi također između učitelja razredne nastave u odnosu na učitelje predmetne nastave i nastavnike zaposlene u srednjim školama.

Sa navedenom odredbom neslaganje je izjavilo svega 12 učitelja razredne nastave, dok se sa istom tvrdnjom znatno veći broj učitelja predmetne nastave (N=42) i

Tablica 6. Prikaz frekvencija i značajnosti razlika u mišljenjima prema odredbi „Prije ponavljanja pisane provjere, učitelj/nastavnik je dužan organizirati dopunsku nastavu.“ s obzirom na područje rada ispitanika

Područje rada	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Ne znam, nisam siguran	Slažem se	U potpunosti se slažem
OŠ razredna nastava (N=53)	9	3	10	15	16
OŠ predmetna nastava (N=67)	26	16	10	11	6
Srednja škola (N = 81)	26	24	19	10	2

$$\chi^2 = 41,39; p < 0,05$$

Tablica 7. Prikaz frekvencija i značajnosti razlika u mišljenjima prema odredbi „U prvome polugodištu prvoga razreda osnovne škole učitelj prati učenikova postignuća, ali ga ne ocjenjuje broičano, nego ga odgojno – obrazovnim postupcima i mjerama potiče i priprema na vrednovanje i ocjenjivanje njegova uspjeha u daljnjem školovanju“ s obzirom na područje rada ispitanika

Područje rada	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Ne znam, nisam siguran	Slažem se	U potpunosti se slažem
OŠ razredna nastava (N=54)	5	2	8	13	26
OŠ predmetna nastava (N=69)	5	2	4	21	37
Srednja škola (N = 74)	8	3	22	13	28

$$\chi^2 = 17,21; p < 0,05$$

nastavnika srednjih škola (N=50) nije složilo. Sukladno tome sa istom tvrdnjom se u potpunosti slaže 16 učitelja zaposlenih u razrednoj nastavi, dok je takvog mišljenja samo 6 učitelja predmetne nastave i 2 nastavnika srednje škole.

Kao što je vidljivo iz Tablice 6 dobiveni H_i – kvadrat ($\chi^2 = 41,93; p < 0,05$) statistički je značajan, što znači da postoji statistički značajna razlika u mišljenju prema odredbi vezanoj za organiziranje dopunske nastave između učitelja s obzirom na područje rada. Provođenje dopunske nastave neupitno je lakše u području razredne nastave jer je učitelj taj koji vodi proces gotovo samostalno. Međutim, u predmetnoj nastavi i srednjoškolskoj, koju također karakterizira predmetni pristup, taj proces

Tablica 8. Prikaz deskriptivnih podataka mišljenja učitelja i nastavnika prema Pravilniku

Pravilnik	N	Min	Max	M	SD
	191	13	65	46,7	8,27

Tablica 9. Prikaz deskriptivnih podataka i značajnost razlika u mišljenjima o Pravilniku s obzirom na područje rada ispitanika

Područje rada	N	M	SD
OŠ razredna nastava	53	47,0	8,34
OŠ predmetna nastava	66	47,1	8,09
Srednja škola	72	46,1	8,46

F= 0,25; p>0,05

dijeli 12 i više nastavnika. Sama organizacija dopunske nastave postaje problem zbog vremenskih ograničenja i velikog broja predmeta od kojih se iz nekih uopće ne provodi dopunski rad.

Iz Tablice 7 vidimo da se najveća razlika u mišljenju prema navedenoj odredbi nalazi u pozitivnom slaganju između učitelja predmetne nastave u odnosu na učitelje razredne nastave i nastavnike zaposlene u srednjim školama.

Učitelji predmetne nastave se u najvećoj mjeri slažu sa navedenom odredbom Pravilnika (N=58), u odnosu na nastavnike srednjih škola (N=41) i učitelje razredne nastave, kojih je najmanje sa pozitivnim mišljenjem (N=39) prema istoj odredbi. Najveći broj nastavnika srednje škole, njih 22, izrazilo je nesigurnost u mišljenju prema ovoj stavci, u odnosu na učitelje osnovnih škola. Kao što je vidljivo iz Tablice 7 dobiveni Hi – kvadrat (Hi kvadrat = 17,21; p< 0,05) statistički je značajan, što znači da postoji statistički značajna razlika u mišljenju prema stavci o ocjenjivanju u prvom polugodištu prvog razreda između učitelja s obzirom na područje rada. Jasno je vidljivo da profesore u srednjoj školi problematika ovakve vrste, vezana za razrednu nastavu manje zaokuplja od učitelja predmetne nastave u osnovnoj školi koji ipak više poznaju problematiku ustanove u kojoj rade.

4.2. Ispitati postoji li statistički značajna razlika u mišljenjima prema Pravilniku između učitelja i nastavnika s obzirom na njihovo područje rada.

U Tablici 8 prikazani su deskriptivni podaci mišljenja učitelja i nastavnika o Pravilniku. Mišljenje o Pravilniku izračunali smo zbrajanjem procjena 13 odredbi koje su izabrane između ostalih odredbi važećeg novog Pravilnika.

Kao što vidimo iz Tablice 16, dobivena prosječna vrijednost u mišljenjima o Pravilniku iznosi 46,7 (sd=8,27), što nam govori da su ispitanici uglavnom pozitivno procjenjivali stavke Pravilnika te da se uglavnom slažu s Pravilnikom.

Kako bi utvrdili postojanje razlika između učitelja i nastavnika u mišljenjima o Pravilniku, izračunata je jednosmjerna analiza varijance. Rezultati su prikazani u Tablici 9.

Iz Tablice 9 vidimo da su dobivene prosječne vrijednosti podjednake bez obzira na područje rada učitelja i nastavnika. U odnosu na učitelje osnovnih škola neznatno nižu prosječnu vrijednost u mišljenjima o Pravilniku imaju nastavnici srednjih škola. Kao što je vidljivo iz Tablice 9 dobiveni F – omjer ($F = 0,25$; $p > 0,05$) nije statistički značajan, što znači da ne postoji statistički značajna razlika između učitelja u mišljenjima o Pravilniku s obzirom na njihovo područje rada.

Zaključna razmatranja

S obzirom na izrazitu osjetljivost vrednovanja kao elementa nastavnog kurikulu-ma koji najviše zaokuplja sudionike procesa odgoja i obrazovanja, cilj ovog istraživanja je bio istražiti mišljenja učitelja razredne i predmetne nastave u osnovnoj školi i profesora u srednjoj školi o spominjanom „Pravilniku“ .

Mišljenja ispitanika o važećem Pravilniku malo se razlikuju po kategorijama koje se odnose na područje rada. Te značajne razlike vezane su za neke odredbe u kojima se većinom učitelji razredne nastave imali pozitivnija mišljenja naspram učitelja u predmetnoj nastavi i nastavnika u srednjoj školi. Odredbe se odnose na pisanje kratkih pisanih provjera, ponavljanje pisane provjere te na organiziranje dopunske nastave. Te razlike govore da učitelji razredne nastave lakše ostvaruju zadane obveze i ostaje im posebnost koja se odnosi na fleksibilnije radno vrijeme, dok ostali ispitanici očigledno ne uživaju tu mogućnost što neodoljivo sugerira na vrlo značajan otežavajući čimbenik, a to su ipak preopširni nastavni programi.

Mišljenja učitelja prema Pravilniku pokazuju dosta visoku podršku istoga. Nema statističke značajne razlike među pojedinim kategorijama ispitanika. Iako ispitanici pozitivno procjenjuju važeći Pravilnik, osjeća se potreba za većom participacijom u izradi istoga te u nešto većoj autonomiji u provođenju samog vrednovanja. Ono bi trebalo biti manje određivano pravilnikom, a ne bi trebale biti ni ignorirane neke sugestije samih provoditelja ove najosjetljivije problematike nastavnog kurikuluma.

Ovo istraživanje je slijedom rezultata još jedan doprinos jasnijem pokazivanju problematike vrednovanja u osnovnim i srednjim školama te potiče potrebu za stvaranjem potpunije slike ove problematike ispitivanjem ljudi na većem uzorku. Dosta je odredbi pravilnika koje su osjetno prihvatljivije učiteljima razredne nastave što

sugerira da je u praksi mnogo lakše provoditi odredbe u početnim godinama obrazovanja. Nedostatak istraživanja je odabir ispitanika. Budući da su škole bile izabrane, uzorak je prigodni te ne možemo generalizirati dobivene rezultate na cijelu populaciju učitelja i nastavnika. Odabir odredbi pravilnika bio je usmjeren prema ranijem istraživanju (Jelavić, 1997.), a s obzirom na višegodišnje iskustvo u nastavi činilo se zanimljivim odabrati odredbe usko vezane uz svakodnevnu problematiku rada u školama.

Literatura

- Bujas, R. (1937.), O ocjenjivanju. *Napredak*, br. 9 – 10; 423 – 427.
- Buljubašić Kuzmanović, V., Kavur, M. i Perak, M. (2010.), Stavovi učitelja o ocjenjivanju. *Život i škola*, 24 (2), 183-199.
- Jelavić, F. (1997.), Kako nastavnici ocjenjuju “Pravilnik o načinu praćenja i ocjenjivanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi“. *Napredak*, 138 (4), 413-421.
- Matijević, M. (2011.), Pedagoški vid vrednovanja i ocjenjivanja učenika. U: *Pravno-pedagoški priručnik za osnovne i srednje škole* (ur. B. Drandić), str. 241-251. Zagreb: Znamen.
- Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (2010.) <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10195> (veljača, 2011)
- Rudner, L. i Schafer, W. (2002.), *What Teachers Need to Know About Assessment*. Washington, DC: National Education Association.
- Schalaway, L. (1998), *Learning to teach: – not just for beginners: the essential guide for all teachers*. Scholastic Professional Books: New York.
- Strugar, V. (1988.), Korespondentnost sadržaja iz uputa o praćenju i ocjenjivanju uspjeha učenika sa sadržajem opisno iskazanog općeg uspjeha učenika. *Obrazovanje i rad*, 11 (22), 5, 69 -74.

Teachers' opinions on the "book of regulations on the methods, procedures and elements of evaluation of students in primary and secondary school"

Summary

The goal of this study was to investigate the opinions of classroom teachers and subject teachers in primary school, as well as of teachers in secondary school, on the "Book of Regulations on the Methods, Procedures and Elements of Evaluation of Students in Primary and Secondary School". The study has shown that some of the provisions from the "Book of Regulations" were evaluated more positively by classroom teachers, which can be attributed to the specificity that refers to more flexible working hours, while other respondents do not enjoy that option. Although the respondents in general assessed the current "Book of Regulations" positively, the need is felt for more participation in preparation of it and for more autonomy in carrying out the very evaluation.

Key words: evaluation, book of regulations, classroom teachers, teachers, primary school, secondary school